

Avond 5 Een christen is een gulle gever

Achtergrondinformatie

inleiding

Bedoeling van deze les is om de jongeren te laten nadenken over wat hun geloof betekent mbt hun geefgedrag.

De volgende onderdelen staan ook op het werkblad

Basisprincipes

Hieronder vind je 3 basisprincipes die afgeleid zijn uit wat de bijbel zegt over ons omgaan met geld en bezit.

principe 1: ONS EIGENDOM IS ZIJN EIGENDOM

Alles wat we hebben komt uit Gods hand. Hij roept ons om goede beheerders (of 'rentmeesters') te zijn over alles wat ons is gegeven. Het gaat God niet alleen om wat we geven, maar om hoe wij omgaan met alles wat we hebben.

Volgens Genesis 1 en 2 gaat ons rentmeesterschap over de zorg voor de hele wereld. 'Groene' zaken vormen een belangrijk deel van onze christelijke zorg.

Principe 2: DE LIEFDE VOOR GELD IS EEN GEVAARLIJK DING

Het Nieuwe Testament leert ons veel over de gevaren van een verkeerde houding ten opzicht van geld en bezittingen. We leven in een zeer materialistisch tijdperk. We moeten deze waarschuwingen ter harte nemen en minder vast zitten aan geld en bezittingen.

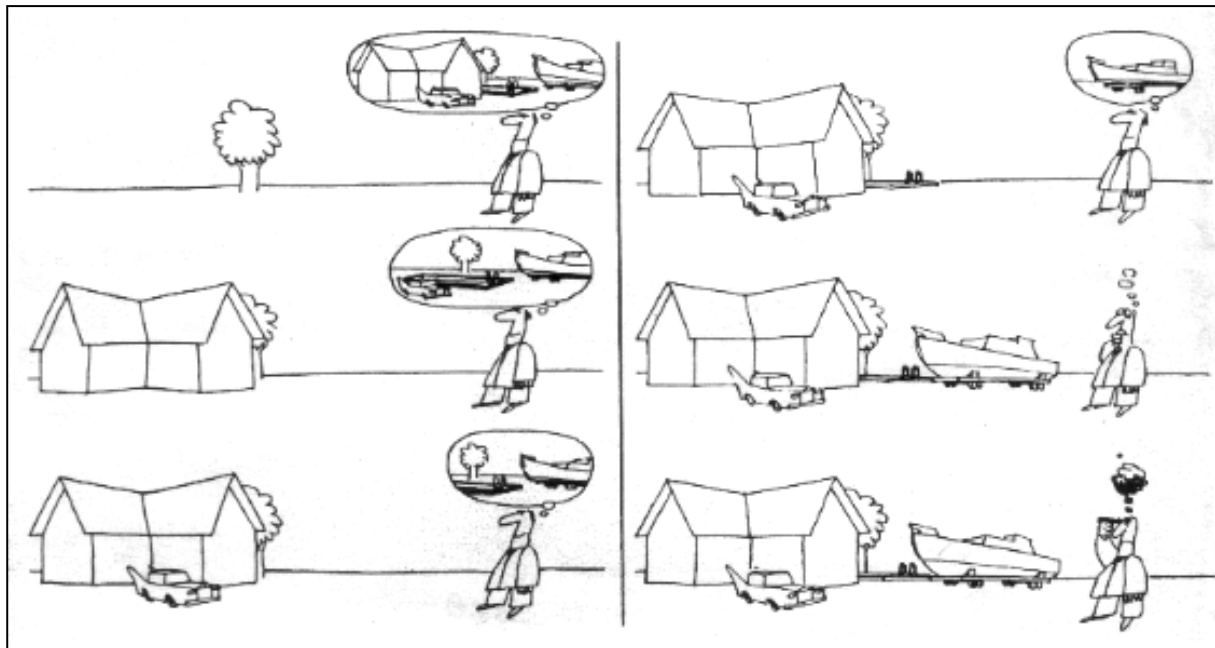
Principe 3: GOD ZORGT VOOR WAT WE NODIG HEBBEN

Als we ons geld en ons werk aan God toevertrouwen, zal Hij ons leiden en ons voorzien van wat we nodig hebben. Je zult ontdekken dat je God nooit zult kunnen overtreffen in het geven.

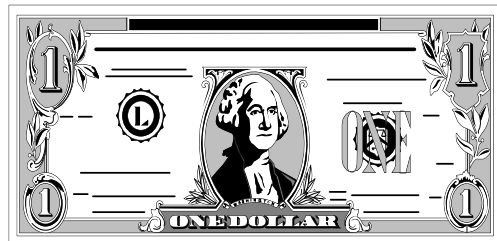
Wat illustraties bij de principes:

Journalist aan Rockefeller: Hoeveel geld heb je nodig om gelukkig te zijn?
antwoord: duizend dollar meer.

The millionaire and his dollar

A story is told about a church meeting where a very wealthy man rose to tell the rest of those present about his Christian Faith. "I'm a millionaire," he said, "and I attribute my wealth to the blessings of God in my life." He went on to recall the turning point of his faith. As a young man he had just earned his first dollar and he went to a church meeting that night. At that meeting was a missionary who discussed his work. At the time of the offering to go to the work of this missionary the wealthy man knew that he would either have to give it all to God or nothing at all. So at that moment he decided to give all that he had to God. Looking back he knew that God had blessed that decision and had made him wealthy. When he had finished there was an awed silence. As he moved to his seat and sat down a little old lady leaned over to him and said: "I dare you to do it again."

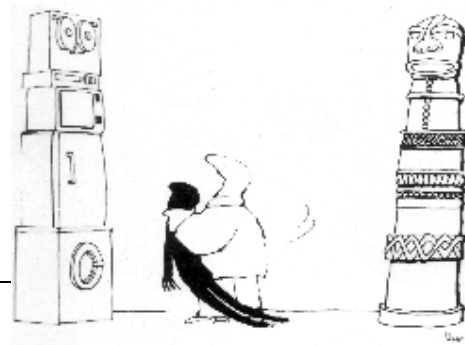
Geld is als.....

...zout water.

Hoe meer je ervan drinkt,
hoe meer dorst je krijgt.

... als mest.

Op een hoop gegooid stinkt het,
maar wijd verspreid geeft het rijke
zegen.

Handleiding blok E, nivo 3

het geven in de gereformeerde kerk

Wij kennen niet het systeem van de tienden. (De verplichting om 10% van je inkomsten aan de kerk te geven). Wel kennen we de zogenaamde 'Vaste Vrijwillige Bijdrage' (VVB). Het gaat daarbij om een vast bedrag dat aan het begin van het jaar beloofd wordt als bijdrage aan de kerk, en per maand betaald wordt.

Achter het systeem van de VVB zitten de volgende argumenten:

- a. het is goed voor de gever
Door te beloven maandelijks een vast bedrag te geven, wordt je geholpen om inderdaad op vaste basis een gedeelte van je inkomen te reserveren voor de Here. Dat komt jezelf ten goede, want geven voor de Here is een zegen. (Lukas 6:38; 1 Timoteüs 6:6)
- b. het is goed voor de gemeente
Om als kerkelijke gemeente de uitgaven te kunnen plannen is het goed enigszins zicht te hebben op de inkomsten. Het systeem van VVB geeft de kerkelijke financiën een gezonde basis

Waarom een vrijwillige bijdrage en geen vaste 10 %?

In het oude testament eiste God van zijn volk een minimumbijdrage van 10% (Lev.27:30-33; Deut.12,5-6; 14:28-29; Mal 3:8). Maar het nieuwe testament gaat verder en dieper, en laat ons zien dat we de hele 100% aan de Here moeten wijden. (Lukas 14:33); heel ons leven, inclusief ons bezit, moeten we aan de Here offeren. (Rom 12:1). De Here wil dat wij onze liefde en dankbaarheid voor Hem ook uiten in ons geven. (2 Kor.8:8-12 i 9:5-7), daarom schrijft Hij in het nieuwe testament geen vast percentage meer voor.

Dan nog wat achtergrondinformatie, die niet op het werkblad staat:

Vrijgevigheid

Hoe zet je dan wel een punt achter de hebzucht? In Korintiërs 8 citeert Paulus Spreuken. Hij moedigt mensen aan geld aan de armen te geven. Het is belangrijk te zien hoe hij hen motiveert. Hij richt zich niet op hun wil: 'Je kunt maar beter geven, anders zal God je krijgen.' Hij speelt ook niet in op hun emoties: 'Je moet geven, want de armen lijden zo verschrikkelijk.' Hij mikt op hun harten: „*Tenslotte kent u de liefde die onze Heer Jezus Christus heeft gegeven: Hij was rijk, maar is omwille van u arm geworden opdat u door zijn armoede rijk zou worden.*” (8:9) En dan hoofdstuk 9: „*Bedenk dit: wie karig zaait, zal karig oogsten; wie overvloedig zaait, zal overvloedig oogsten.*”

Hij zegt: ik zal je het ultieme voorbeeld van geven laten zien. Jezus werd letterlijk in stukken gebroken aan het Kruis. Aan het Kruis werd Jezus uitgedeeld. Waarom? Om ons te kunnen oogsten. Paulus zegt dat wanneer we deze ongelooflijke gift zien, we de macht van het geld in ons leven kunnen breken.

Het Kruis, de ultieme daad van vrijgevigheid, is onze enige zekerheid. Geloof jij in het Kruis? Dan weet je dat God van je houdt. Dit is een zekerheid die geld je niet geven kan. Het Kruis geeft je meer rijkdom dan geld. Jezus Christus gaf de hemel op. Hij gaf Zijn heerlijkheid op. Hij gaf al de rijkdom die Hij had. Hij deed dit omdat jij en ik Hem meer waard zijn dan al dat andere. Als je dat ziet, als dat je hart raakt, zul je vrij zijn van de macht van het geld.

Als iets in je leven waardevoller is dan Jezus, zal het je controleren. Je zult alles op alles zetten om het te krijgen. Je zult er zelfs voor willen sterven. Maar Jezus is de enige schat die stierf voor jou. Als je dit ziet, wil je je geld delen met anderen. Je geeft het aan de armen en je

ziet dat hun leven verbetert. Je geeft het aan goede doelen en je ziet goede dingen gebeuren. Je zult hier vreugde in vinden. Dan pas zul je echt rijk zijn. Maar je doet het niet om die rijkdom te krijgen en je beter over jezelf te voelen.
(uit een preek van Tim Keller)

Het Oude Testament over geven

In het OT had God zijn volk al vroeg geleerd om te delen en iets terug te geven van wat ze van Hem gekregen hadden:

om te beginnen moesten de Israëlieten ieder jaar 10 % van hun oogst en inkomsten weggeven. Dat was bestemd voor de Levieten en priesters die onderhouden moesten worden en ook de armen profiteerden hiervan. [tienden]

daarnaast was er een regel dat om de zeven jaar het land en de boomgaarden niet bewerkt mochten worden. Dat was goed voor het land, en wat spontaan opkwam en groeide was allemaal voor de armen. [sabbatsjaar]

en dan was er ook nog het zgn. jubeljaar: eens in de vijftig jaar, slaven moesten worden vrijgelaten en families die grond hadden moesten verkopen en waren verarmd kregen hun bezit terug. [jubeljaar]

wanneer er in de andere jaren gewoon geoogst werd moesten de randen van de akkers overblijven voor de armen, dat gold ook voor vruchten die op de grond waren gevallen in de boomgaarden.

een Israëliet was verplicht om ruimhartig geld te lenen aan zijn naaste als die in moeilijkheden kwam en hij mocht geen rente vragen. En één keer in de zeven jaar werden alle schulden kwijtgescholden. Dus iemand geld uitlenen kwam heel vaak neer op geld geven.

Lesopzet

a. leerdoelen

Hoofd:

- De jongeren kennen hun eigen uitgavenpatroon.
- De jongeren kennen de bijbelse principes mbt het geven
- De jongeren weten dat het gaat om je hart en niet om hoeveel je precies geeft.

Hart

- De jongeren willen zelf ook graag gaan geven.
- De jongeren beseffen dat ze heel veel van God gekregen hebben en dat God wil dat wij ook zo aan anderen geven.

Handen

- De jongeren kunnen benoemen waarom het belangrijk is om te geven.

b. lesopzet

Tijd	Theorie /werkvorm	Wie
19.00	Mentorkwartiertje:	
19.15	Terugkoppeling Wat hebben we afgelopen weken gedaan? We hebben het gehad over het zesde gebod, dat het er om gaat mensen bij God te brengen, en dat ons leven waardevol is omdat God het waardevol vindt. We hebben we het gehad over het zevende gebod en het huwelijk. Vorige keer hadden we een keuzeles: over homofilie of over echtscheiding. - zijn er n.a.v. vorige week nog vragen? - kunnen ze nog een keer heel kort aangeven wat volgens het het bijbelse standpunt is mbt huwelijk/echtscheiding; homofilie Vandaag gaan we naar het hebben over het 8^e gebod: ‘ Steel niet’. Leg nog een keer uit dat alle geboden allemaal een heel gebied bestrijken; b.v. 5^e gebod: gezag; 6^e gebod: eerbied voor het leven; 7^e gebod: huwelijk en sexualiteit. Het 8^e gebod raakt ons bezit en hoe we daar mee omgaan. We zullen dat in deze les toespitsen op het onderwerp: het christelijke geven.	
19.20	Geldestedingsspel Begin deze les met een soort spel. Iedereen krijgt een gelijk aantal geldfiches. (b.v. 3 van €10.-, 6 van €5.-, 15 van €2.-, en 10 van €1.-) De meeste jongeren krijgen thuis wel zak- en/of kleedgeld, bovendien hebben velen inkomsten uit een baantje. We willen nu gaan kijken hoe	

	de jongeren daar mee omgaan. Er staan een aantal busjes met etiketten: - kleding en uiterlijk - uitgaan, - kerk en goede doelen - muziek, - eten/drinken, - hobby - telefoon - vervoer Iedereen mag zijn fiches verdelen over de potten, zoals ze in hun eigen leven hun geld uitgeven. Wanneer iedereen klaar is worden de busjes leeg gehaald en gekeken hoeveel er overal aan uitgegeven wordt. Schrijf de categorieën op een groot vel en de bedragen erbij, laat de jongeren hier eens op reageren. Hadden ze dit verwacht? Wat vinden ze ervan? Als ze dit zo zien, zouden ze er dan iets aan willen veranderen? Waarom? En hoe? Kom hier aan het eind van de les nog even op terug.	
19.30	Bijbelstudie Het gaat deze les dus over hoe je met je geld omgaat als Christen. Hoor je als Christen anders met je geld om te gaan? Waarom? En hoe dan? Praat hier samen eens over. Splits op in drie groepjes. Elke groepje neemt één van de drie tekstgroepjes: (Teksten zijn opgenomen op het werkblad) 1. Lukas 18: 18-25 + Matteüs 6: 19-21 2. Lucas 12:16-21 + 1 Timoteüs 6: 6-10 3. Lukas 6: 36 en 38 ; Lukas 21: 1-4 en 2 Korintiërs 9: 6-7 Opdracht: bespreek samen de teksten, en formuleer op basis daarvan een korte pakkende spreuk, die de boodschap van de tekst goed weergeeft. (10 min) (De spreuk zou als thema van de preek over deze teksten moeten kunnen dienen) Vervolgens presenteren de drie groepjes kort hun bevindingen + de spreuk aan de groep.	
19.45	principes voor het geven Op het werkblad staat de volgende tekst: God heeft ons erg veel gegeven. Hij vraagt van ons dat wij ook royaal zijn. Het Nieuwe Testament geeft ons instructies. Daarin staat niet precies hoeveel wij moeten geven, maar er staan wel principes die ons kunnen helpen om te bepalen hoe veel wij willen geven. Christenen	

	geven... • uit dankbaarheid om wat Jezus jou gaf • in een goede verhouding met hun eigen inkomen • op een regelmatige en gestructureerde manier (niet wanneer het eens uitkomt, niet de 'restjes') • overeenkomstig de behoefte van de armen • in het geheim, niet om er een show van te maken • met vreugde Het gaat God er meer om dat we met hart en ziel geven dan dat we heel veel geven. Voor Hem is het belangrijker wat de gave voor ons betekent dan de feitelijke waarde in euro's en centen (Lucas 21:1-4). Bespreek samen de genoemde principes. lees daarbij 2 Korintiërs 8:9 (op werkblad) Leg uit dat deze tekst staat in een gedeelte waarin Paulus de Korintiërs wil motiveren om te geven in een collecte voor de armen in Jeruzalem. Als Jezus alles aan jou gaf, waarom zou jij dan niet geven: heb je hier wel eens over nagedacht? Wat vind je daarvan? Je bent zo rijk door wat we van God krijgen, als je dat beseft dan kun je ook delen van wat je hebt Evt. kun je ook nog de vraag bespreken: We hebben steeds gezegd dat leven naar Gods wil bevrijdend werkt. Hoe zie je dat mbt dit onderwerp?	
19.55	afronding Kijk nog even terug naar het begin van de les. Hoe denken de jongeren nu over christen zijn en geven? Willen ze iets aan hun uitgavenpatroon veranderen?	
20.00	Presentatie: Overleg wat er in de folder moet komen. Bedenk waar ze echt voor willen gaan naar aanleiding van deze les. Dit kan iets concreets zijn of iets minder concreet. Probeer dit als leiding te sturen, probeer ze echt te stimuleren om ergens voor te gaan! Laat één of twee mensen dit uitwerken.	
20.10	Huiswerk: - memorisatiekaartje uitdelen, stimuleer ze ook het bijbelleesrooster te volgen - taken mbt de prestatie - verdere informatie verwerkingsblad lezen (ook opgenomen in achtergrondinformatie)	

	Sluiting Laat ze instanties noemen die van giften afhankelijk zijn, en doe daarvoor ook voorbede.	
--	--	--

c. benodigde materialen

- fiches, busjes met doelen voor geldbestedingsspel
- flap, stiften
- memorisatiekaartje

d. suggesties

zingen: Ps 49:1,3 5; Ps.119:13,14; Ps 146: 1-3; Gz 38; LB 473:1,4,10

bijbelgedeelten: Mal.3:8-12;; Lk 18,18-27; 2 Korintiërs 8 en 9; 1 Tim.6

belijdenis: HC znd 42

e. evaluatie

1	In hoeverre leerdoelen gehaald?				
		--	-	+	++
	1 - De jongeren kennen hun eigen uitgavenpatroon.				
	2 - De jongeren kennen de bijbelse principes mbt het geven				
	3 - De jongeren weten dat het gaat om je hart en niet om hoeveel je precies geeft.				
	4. - De jongeren willen zelf ook graag gaan geven.				
	5. - De jongeren beseffen dat ze heel veel van God gekregen hebben en dat God wil dat wij ook zo aan anderen geven.				
	6. - De jongeren kunnen benoemen waarom het belangrijk is om te geven.				
2	Opmerkingen mentor/ catecheet				
3	Wat moet de volgende keer anders				

Werkbladen

Handleiding blok E, nivo 3

Een christen is een gulle gever

blok E - nivo 3 - avond 5

Bijbelstudie

Lukas 18: 18-25

18 Een hooggeplaatst persoon vroeg hem: 'Goede meester, wat moet ik doen om deel te krijgen aan het eeuwige leven?' 19 Jezus antwoordde: 'Waarom noemt u mij goed? Niemand is goed, alleen God. 20 U kent de geboden: pleeg geen overspel, pleeg geen moord, steel niet, leg geen vals getuigenis af, toon eerbied voor uw vader en uw moeder.' 21 De man zei: 'Aan dat alles heb ik me sinds mijn jeugd gehouden.' 22 Toen Jezus dat hoorde, zei hij: 'Nog één ding ontbreekt u. Verkoop alles wat u hebt en verdeel de opbrengst onder de armen, dan zult u een schat in de hemel bezitten. Kom daarna terug en volg mij!' 23 Toen de man dat hoorde, werd hij diepbedroefd. Hij was namelijk zeer rijk. 24 Toen Jezus zag dat de man zo bedroefd werd, zei hij: 'Wat is het moeilijk voor rijken om het koninkrijk van God binnen te gaan. 25 Het is gemakkelijker voor een kameel om door het oog van een naald te gaan dan voor een rijke om het koninkrijk van God binnen te gaan.'

Matteüs 6: 19-21

19 Verzamel voor jezelf geen schatten op aarde: mot en roest vreten ze weg en dieven breken in om ze te stelen. 20 Verzamel schatten in de hemel, daar vreten mot noch roest ze weg, daar breken geen dieven in om ze te stelen. 21 Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn.

Lucas 12:16-21

16 En hij vertelde hun de volgende gelijkenis: 'Het landgoed van een rijke man had veel opgebracht, 17 en daarom vroeg hij zich af: Wat moet ik doen? Ik heb geen ruimte om mijn voorraden op te slaan. 18 Toen zei hij bij zichzelf: Wat ik zal doen is dit: ik breek mijn schuren af en bouw grotere, waar ik al mijn graan en goederen kan opslaan, 19 en dan zal ik tegen mezelf zeggen: Je hebt veel goederen in voorraad, genoeg voor vele jaren! Neem rust, eet, drink en vermaak je. 20 Maar God zei tegen hem: "Dwaas, nog deze nacht zal je leven van je worden teruggevorderd. Voor wie zijn dan de schatten die je hebt opgeslagen?" 21 Zo vergaat het iemand die schatten verzamelt voor zichzelf, maar niet rijk is bij God.'

1 Timoteüs 6: 6-10

19 Verzamel voor jezelf geen schatten op aarde: mot en roest vreten ze weg en dieven breken in om ze te stelen. 20 Verzamel schatten in de hemel, daar vreten mot noch roest ze weg, daar breken geen dieven in om ze te stelen. 21 Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn.

Lukas 6: 36 en 38

36 Wees barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is.

38 Geef, dan zal je gegeven worden; een goede, stevig aangedrukte, goed geschudde en overvolle maat zal je worden toebedeeld. Want de maat die je voor anderen gebruikt, zal ook voor jullie worden gebruikt.'

Lukas 21: 1-4

1 Toen hij opkeek, zag hij hoe rijken hun giften in de offerkist kwamen werpen. 2 Hij zag ook dat een arme weduwe er twee muntjes in gooide, 3 en hij zei: 'Ik verzeker jullie: deze arme weduwe heeft meer gegeven dan alle anderen. 4 Want de anderen hebben iets van hun overvloed geofferd, maar zij heeft van haar armoede alles gegeven wat ze nodig had voor haar levensonderhoud.'

2 Korintiërs 9: 6-7

6 Bedenk dit: wie karig zaait, zal karig oogsten; wie overvloedig zaait, zal overvloedig oogsten. 7 Laat ieder zo veel geven als hij zelf besloten heeft, zonder tegenzin of dwang, want God heeft lief wie blijmoedig geeft.

Principes voor het geven

Hieronder vind je 3 basisprincipes die afgeleid zijn uit wat de bijbel zegt over ons omgaan met geld en bezit.

Principe 1: ON\$ EIGENDOM IS ZIJN EIGENDOM

Alles wat we hebben komt uit Gods hand. Hij roept ons om goede beheerders (of 'rentmeesters') te zijn over alles wat ons is gegeven. Het gaat God niet alleen om wat we geven, maar om hoe wij omgaan met alles wat we hebben.

Volgens Genesis 1 en 2 gaat ons rentmeesterschap over de zorg voor de hele wereld. 'Groene' zaken vormen een belangrijk deel van onze christelijke zorg.

Principe 2: DE LIEFDE VOOR GELD IS EEN GEVAARLIJK DING

Het Nieuwe Testament leert ons veel over de gevaren van een verkeerde houding ten opzicht van geld en bezittingen. We leven in een zeer materialistisch tijdperk. We moeten deze waarschuwingen ter harte nemen en minder vast zitten aan geld en bezittingen.

Principe 3: GOD ZORGT VOOR WAT WE NODIG HEBBEN

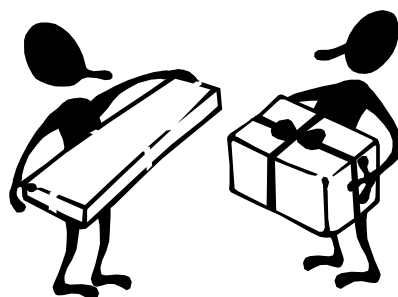
Als we ons geld en ons werk aan God toevertrouwen, zal Hij ons leiden en ons voorzien van wat we nodig hebben. Je zult ontdekken dat je God nooit zult kunnen overtreffen in het geven.

2 Korintiërs 8:9

Tenslotte kent u de liefde die onze Heer Jezus Christus heeft gegeven: hij was rijk, maar is omwille van u arm geworden opdat u door zijn armoede rijk zou worden.

Het geven in de gereformeerde kerk

Wij kennen niet het systeem van de tienden. (De verplichting om 10% van je inkomsten aan de kerk te geven). Wel kennen we de zogenaamde 'Vaste Vrijwillige Bijdrage' (VVB). Het gaat daarbij om een vast bedrag dat aan het begin van het jaar beloofd wordt als bijdrage aan de kerk, en per maand betaald wordt.

Achter het systeem van de VVB zitten de volgende argumenten:

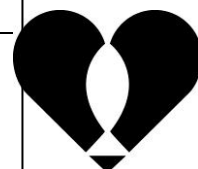
- a. *het is goed voor de gever*
Door te beloven maandelijks een vast bedrag te geven, wordt je geholpen om inderdaad op vaste basis een gedeelte van je inkomen te reserveren voor de Here. Dat komt jezelf ten goede, want geven voor de Here is een zegen. (Lukas 6:38; 1 Timoteüs 6:6)
- c. *het is goed voor de gemeente*
Om als kerkelijke gemeente de uitgaven te kunnen plannen is het goed enigszins zicht te hebben op de inkomsten. Het systeem van VVB geeft de kerkelijke financiën een gezonde basis

Waarom een vrijwillige bijdrage en geen vaste 10 %?

In het oude testament eiste God van zijn volk een minimumbijdrage van 10% (Lev.27:30-33; Deut.12,5-6; 14:28-29; Mal 3:8). Maar het nieuwe testament gaat verder en dieper, en laat ons zien dat we de hele 100% aan de Here moeten wijden. (Lukas 14:33); heel ons leven, inclusief ons bezit, moeten we aan de Here offeren. (Rom 12:1). De Here wil dat wij onze liefde en dankbaarheid voor Hem ook uiten in ons geven. (2 Kor.8:8-12 i 9:5-7), daarom schrijft Hij in het nieuwe testament geen vast percentage meer voor.

The millionaire and his dollar

A story is told about a church meeting where a very wealthy man rose to tell the rest of those present about his Christian Faith. "I'm a millionaire," he said, "and I attribute my wealth to the blessings of God in my life." He went on to recall the turning point of his faith. As a young man he had just earned his first dollar and he went to a church meeting that night. At that meeting was a missionary who discussed his work. At the time of the offering to go to the work of this missionary the wealthy man knew that he would either have to give it all to God or nothing at

Journalist aan Rockefeller:	<i>Hoeveel geld heb je nodig om gelukkig te zijn?</i>
Antwoord:	<i>Duizend dollar meer.</i>

Geld is als.....

...zout water

Hoe meer je ervan drinkt,
hoe meer dorst je krijgt.

... als mest

Op een hoop gegooid stinkt het,
maar wijd verspreid geeft het rijke zegen

1 Timotheüs 6:8-10a

Wij hebben voedsel en kleren, laten we daar tevreden mee zijn. Wie rijk wil worden, staat bloot aan verleiding, raakt in een valstrik en valt ten prooi aan dwaze en schadelijke begeerten die een mens in het verderf storten en ten onder doen gaan. Want de wortel van alle kwaad is geldzucht.

Bijbelleesrooster -----

Deuteronomium 14:22-29

In het Oude Testament gaven mensen tienden van hun inkomsten. Daar werden de levieten van onderhouden en ook de armen profiteerden ervan.

Maleachi 3:6-12

Er waren ook perioden dat het volk het geven van tienden naliet.

Lukas 18:9-14

Blijkbaar kun je ook met een verkeerde houding offeren van je bezit en inkomen.

Handelingen 4:32-37

Er was geen expliciete opdracht om zo royaal te delen en weg te geven, maar geloof in Christus had iets met deze mensen gedaan. Ze dachten niet meer vanuit een regel, genade had hun harten radicaal veranderd.

2 Korintiërs 8: 1-15

Hier zegt Paulus heel belangrijke dingen over je motivatie om te geven.

2 Korintiërs 9: 1-15

Opvallend is het accent dat Paulus legt op vrijwilligheid!

1 Timoteüs 6:8-19

het patroon in handelingen (alles gemeenschappelijk) werd blijkbaar niet aan elke gemeente opgelegd. Wel moesten rijken zich bewust zijn van het gevaar van rijkdom en ruimhartig weggeven.

